

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 821.161.2.09(092)Фра
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/97-3-54>

Володимир ГАЛИК,
orcid.org/0000-0001-9761-7661
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) galykvol@ukr.net

ІНІЦІАТИВИ ЛЬВІВСЬКОГО «ДОМУ ФРАНКА» «РОЗПОВІСТІ ПРО ЖИВОГО ІВАНА ФРАНКА БЕЗ ПАФОСУ І ГЛЯНЦЮ»

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ: ТИХОЛОЗ Н. ВЕЛИКДЕНЬ У ФРАНКІВ. ДУХ І СМАК ТРАДИЦІЙ: МОНОГРАФІЯ / НАТАЛЯ ТИХОЛОЗ. ВИД. 2-ГЕ. ЛЬВІВ; ВИДАВНИЦТВО «АПРІОРИ», 2025. 208 С.: ІЛ.¹

Монографія Наталі Тихолоз «*Великдень у Франків. Дух і смак традицій*» вирізняється своєю актуальністю завдяки оригінальному підходу до розкриття образу Івана Франка. Авторка не лише представляє українського вченого як знакову фігуру, але й показує як живу людину через призму родинного та повсякденного життя. Тут хочемо акцентувати на тому, що це ретельно підготовлена культурологічна розвідка, що пропонує новий погляд на Івана Франка, розкриваючи його як не лише постать із академічних текстів, але й як людину, близьку до нас у своїх звичках та емоціях: люблячого батька, господарного чоловіка та ревного прихильника українських традицій.

Згадана книга запрошує читача поринути у святкування Великодня в родинному колі Франків, відкриваючи сторінки їхнього життя у контексті найбільш значущого християнського свята. Авторка вдалася до свіжого та емоційного підходу, використовуючи святкування Воскресіння Христового як призму для висвітлення світогляду Івана Франка. Сторінки книги оживають завдяки детальному опису не лише релігійних обрядових практик, але й побутових моментів, що створюють теплий і затишний образ домашнього життя цієї родини.

Важливим моментом дослідження є те, що читач може дізнатися про традиції підготовки до Великодня в домі Франків, асортимент святкових страв на сімейному столі, а також атмосферу бесід за ранковою трапезою – тобто книга відкриває багатогранність особистості І. Франка, зберіга-

ючи при цьому глибокий зв'язок із культурою та традиціями його епохи.

Починається книга вступом «*Замість передмови*» (стор. 4-5), де авторка розповідає передісторію своєї роботи над працею, акцентуючи на факторах які гальмували та надихнули її до закінчення. Завершуючи текст, авторка наголошує: «*І ця книга, яка попри війну сьогодні йде до свого читача, осяяна світлом віри... Віри у нашу Перемогу. Перемогу добра над злом. Життя над смертю. Всупереч катаклізмам, які випадають на нашу долю, і всупереч випробуванням, які посилає нам Господь. На прикладі великого роду Франка вона показує нам, якими маємо бути і як поводитися у часи наших великих випробувань, щоб не зламатися, щоб вистояти і щоб перемогти*» (стор. 5).

Подальша змістовна канва дослідження структурно поділена на частини – усього чотири. У кінці

¹ Тихолоз Н. Великдень у Франків. Дух і смак традицій: монографія / Наталя Тихолоз. Вид. 2-ге. Львів; Видавництво «Апріорі», 2025. 208 с.: іл.

монографії представлено післямову «Замість висновків», «Словничок» та «Іменний покажчик». А тепер по порядку.

Перша частина монографії «*Сенси і символи Великодня у дослідженнях Івана Франка*» (стор. 7-32) пропонує детальний аналіз різнобічних аспектів великодніх традицій – їхнього походження, способів поширення та форм побутування. Зокрема, увагу зосереджено на тих темах, які свого часу стали об'єктом глибинного осмислення в багатожанрових працях Івана Франка: фольклористичних, етнографічних, літературознавчих, мемуарних, науково-публіцистичних, історико-краєзнавчих, а також автобіографічних. Авторка ретельно вивчає і структурує спадщину І. Франка, відтворюючи його думки, пояснення й роздуми з приводу традицій, звичаїв і обрядів, що супроводжували святкування Великодня. Для цього вона опирається на конкретні тексти вченого та майстерно інтегрує цитати, які дозволяють створити атмосферу тогочасної епохи.

Важливим доповненням до аналізу є візуальний супровід тексту. Тут представлені художні й документальні матеріали, пов'язані з тематикою дослідження: малюнки Івана Труша; титульні сторінки окремих праць Франка, що стосуються великодньої символіки; великодні поштівки із зображеннями, виконаними Оленою Кульчицькою та Ярославом Пстраком; вітальні листівки до Великодня, надіслані родині Франків родиною Кобринських із Коломиї (1903 і 1904 рр.) та листівки від Юліуша Бенгера Іванові Франкові (1904 р.).

Крім того, текст доповнюють світлини: фрагменту експозиції інтер'єру кухні в батьківській хаті Івана Франка у Державному історико-культурному заповіднику «Нагуєвичі», великодній пасквіник родини Франків і елементи експозиції ідальні Львівського національного літературно-меморіального музею Івана Франка у Львові.

У другій частині монографії «*Великдень у житті Івана Франка: особистий та родинний виміри*» (стор. 33-82) на основі широкого спектра джерел та літератури здійснено детальний аналіз особливостей святкування Великодня в родині Івана Франка. Основним масивом матеріалів послуговували як спогади родичів і сучасників вченого, так і родинне листування, а також окремі тематичні дослідження самої авторки та інших франкознавців. У цій частині монографії акцентується увага не лише на традиціях святкування, але й на індивідуальному ставленні самого І. Франка до цього свята, розкривається його значущість у духовному і приватному вимірах життя вченого.

Подібно до першої частини монографії, тут широко використовується ілюстративний мате-

ріал, що додає глибини та контексту до проведеного аналізу. Зокрема, представлено рідкісні світлини дитячих і юнацьких років Івана Франка, сімейні фотографії подружжя Франків та їхніх дітей, а також групові та індивідуальні портрети. Також вміщено зображення поштівок із видами сакральних споруд, які мали безпосередній або опосередкований зв'язок із життям І. Франка, а також фотографії друзів вченого, які зберегли в своїх спогадах опис великодніх традицій у його родині. Додатково представлено вітальні листівки з нагоди Великодня, адресовані Франкові й його родині, матеріали дотичні до великодньої подорожі І. Франка до Італії та малюнки Олени Кульчицької, що візуалізують сцени взаємодії Івана Франка з матір'ю й місцевим населенням.

Зазначимо, що авторка з великою ретельністю аналізує роль Великодня у формуванні побуту, духовного дозвілля та загалом життєвого укладу не лише самого І. Франка, а й членів його родини – дружини, дітей та близьких. Текст містить численні цитати, які надають змогу читачу глибше зануритися у внутрішній світ великого вченого, зрозуміти його емоційні переживання, пов'язані зі святом, і оцінити унікальність великодніх сімейних традицій. Це дозволяє всебічно висвітлити значення Великодня у життєвому та культурному контекстах діяльності Івана Франка.

Третя частина монографії «*Великдень у родинних дітях Івана Франка*» (стор. 83-100) містить багатий фактичний матеріал, присвячений питанням збереження та поширення великодніх традицій, характерних для родини Франка. Особливу увагу приділено тому, як ці традиції дбайливо підтримувалися й передавалися нащадками вченого, незважаючи на географічну розпорошеність родини по різних регіонах України та світу. У підґрунтя цієї частини дослідження покладено ретельний аналіз широкого кола джерел, серед яких спогади та листування дітей І. Франка, а також спеціалізовані дослідження й наукові розвідки з цієї тематики. Текст доповнено цікавим ілюстративним матеріалом, зокрема фотографіями вілли Івана Франка 1913 року, сімейними світлинами його дітей, а також фотокопіями документів. Крім того, включено низку фрагментів зі спогадів, які створюють атмосферу часу та відображають специфіку покоління Франкових нащадків. Все це сприяє глибшому розумінню контексту і посилює автентичність представленої інформації.

Особливістю монографії є її завершальна, четверта частина під назвою «*Смаки Великодня: страви з фамільного зашита*» (стор. 101-198). Тут подані оригінальні рецепти великодніх страв, зокрема

випічки – пасок, торгів, пирогів, перекладанців, плячків, сирників, рогаликів, тістечок. Також до збірки увійшли рецепти м'ясних і яєчних страв, закусок, рибних страв, підлив та приправ до м'яса. Зазначимо, що кожен рецепт супроводжується публікацією світлини, яка демонструє результати його відтворення, виконані як авторкою монографії, так і засновницями сайту *«Практична кухня. Забуте і нове»*.

Наприкінці монографії представлено закінчення під назвою *«Замість висновків»* (стор. 199-201), *«Словничок»* (стор. 202-203) та *«Іменний покажчик»* (стор. 204-207). У підсумковій частині авторка, розмірковуючи над своїм дослідженням, акцентує увагу на тому, що *«...ця книга про життя і про неперервність традиції, яка, попри війни, голодомори, геноциди, щоразу стимулює нас як націю до нового відродження. На прикладі великодньої історії Івана Франка і його нащадків можемо відстежити тяглість народної традиції родинного збору через покоління...»* (стор. 200).

З свого боку, хочемо запевнити авторку у тому, що так і є, адже сьогоднішня актуальність даної праці зумовлена оригінальним підходом до характеристики образу Івана Франка як живої людини, а не лише канонічного визначного українського письменника і вченого. Монографія пропонує новий, незвичний погляд на його біографію через аспекти родинного побуту, приватного життя, домашнього затишку та святкових традицій, а це робить постать І. Франка більш близькою та зрозумілою для сучасного читача.

Важливим є й те, що дане видання гармонійно поєднує наукове дослідження з елементами народознавчого підходу, аналізуючи смисли та символи Великодня, які І. Франко вивчав як дослідник і практикував як господар. У сьогоднішній час глобалізації ця праця нагадує про тяглість українських традицій, представляючи Великдень як символ єдності поколінь і духовної незламності українського народу. Особливе місце у книзі посідає так званий *«додаток рецептів»*, яким збережено кулінарну спадщину родини Франків. Завдяки цьому книга набуває практичної цінності, допомагаючи відновлювати автентичні страви, що додає їй додаткового змісту: Великдень тут постає не лише як свято, але й як символ нескореного життя та міцних зв'язків між поколіннями.

Ми вже знаємо, що книга зацікавила широку аудиторію читачів – від науковців-істориків і літературознавців до господинь, які бажають наповнити свій великодній кошик автентичністю. Це чудова знахідка для тих, хто прагне глибше відчувати дух справжньої України та перейняти традиції святкування від видатних інтелектуалів минулого.

Щиро дякуємо авторці за можливість ознайомитися з цією працею. Отриманий примірник займе почесне місце в нашій особистій франкознавчій бібліотеці. Бажаємо авторці творчого натхнення, нових ідей та вагомих успіхів й здобутків у справі популяризації імені Івана Франка та його спадщини.

Дата першого надходження статті до видання: 06.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

